

Parochies en opvang van Oekraïense vluchtelingen

Jan Maasen is medewerker diaconie en missiesecretaris bisdom Rotterdam. Met dank aan Karin Bornhijm (Bisdom Den Bosch) en Carlien Geelkerken (Katholiek Netwerk) voor hun suggesties

In de vroege ochtend van 24 februari 2022 viel Rusland Oekraïne binnen. Voor het eerst sinds vele jaren werd er weer oorlog gevoerd op Europese bodem. In verschillende delen van Oekraïne wordt sindsdien zwaar gevochten. Al snel kwam een grote vluchtelingenstroom op gang naar het westen, in het bijzonder Polen.

Een deel daarvan reisde verder door. Het exacte aantal vluchtelingen is moeilijk vast te stellen. Tot half mei waren ruim 6.250.000 mensen uit Oekraïne de grens met een EU-buurland gepasseerd. Een deel is inmiddels weer teruggekeerd of bestond uit grensverkeer, maar het aantal vluchtelingen bedraagt momenteel zeker 5 miljoen. In Nederland stonden half mei 56.860 vluchtelingen uit Oekraïne geregistreerd. Vergeleken met vluchtelingen uit andere landen worden zij ruimhartig behandeld. In korte tijd kwamen 50.000 bedden beschikbaar en financiële middelen voor de opvang. Overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren sloegen de handen ineen. Ook de kerken lieten zich niet onbetuigd. In deze bijdrage geven we een kleine bloemlezing van diaconale initiatieven van parochies, caritasinstellingen en andere katholieke organisaties. De keuze is vrij toevallig, maar met elkaar geven deze initiatieven wel een aardig beeld hoe vanuit de katholieke kerk gereageerd is op deze plotselinge nood.

Noodhulp parochie Christus Koning

Bij het zien van de eerste oorlogsbeelden en vluchtelingenstromen was een primaire reactie om geld en goederen in te zamelen voor de eerste opvang van vluchtelingen in de buurlanden. Nog voordat de hulporganisaties

de landelijke inzamelingsactie via giro 555 hadden opgezet en de bisschoppen de parochianen hadden opgeroepen om bij te dragen aan noodhulp via de Bisschoppelijke Vastenactie of Kerk in Nood, kwamen sommige parochies in actie via particuliere kanalen met Oekraïne of Polen. Zo startte de parochie Christus Koning (Nootdorp, Pijnacker, Lansingerland) al begin maart een eigen hulpactie. Pastor Stefan Bladowski, zelf afkomstig uit Polen, legde daarvoor contact met de Poolse parochie St. Josef in Przemysl. Deze plaats ligt op tien kilometer van de grens met Oekraïne. Dagelijks komen daar duizenden vluchtelingen aan. De parochie, die wordt geleid door de paters Salesianen van Don Bosco, vangt hen op en zorgt voor hun eerste levensbehoeften. In het project Solidarnosc (Solidariteit) zetten zij zich continu in om vluchtelingen te voeden, te kleden en onderdak voor hen te regelen. “Zij zijn het meest geholpen met financiële steun, die zij zelf kunnen aanwenden voor hun hulpgoederen,” aldus pastor Bladowski. De reactie van de parochianen was overweldigend. Op 7 maart was al ruim 16.000 euro ontvangen. De tweedehandswinkel de Paardenstal, die gevestigd is bij de kerk van Berkel en Rodenrijs, zegde 5.000 euro toe. De parochianen bleven ook nadien geven. Begin mei stond de teller op 63.000 euro.

Noodhulp uit parochies

Al jarenlang ondersteunt de kerkgemeenschap van het dominicanenklooster Zwolle Huize Sint Martinus de Porres in Fastiv (Oekraïne), zeventig kilometer ten zuidwesten van Kiev. Daar worden zwerfkinderen opgevangen en

Diner voor vluchtelingen

[Fotograaf: Sjaak de Boer]

krijgen ze onderwijs. Ook geven de broeders met hulp van vrijwilligers therapie aan invalide kinderen. Nu is het huis overspoeld met vluchtelingen en wordt vanuit Zwolle geprobeerd om hen met man en macht bij te staan. Sinds het begin van de oorlog brachten de mensen van de Dominicanenkerk in Zwolle al 35.000 euro bij elkaar voor het werk en de noodhulp van de broeders in Oekraïne. Elders begonnen particulieren met inzamelingsacties van hulpgoederen voor Oekraïense vluchtelingen. In Rijswijk Z.H. functioneerde een organisatie als verzamelpunt voor hulpgoederen, die naar Lviv werden gebracht. Daar was behoefte aan producten als zeep, tandpasta, tandenborstels, tampons, maandverband, luiers, babyvoeding, houdbaar voedsel en kaarsen. Want ook in Oekraïne zelf was een stroom van ontheemden op gang gekomen, die hun heil zochten in het veiliger westen van het land. Diverse parochies in het Westland sloten zich aan bij deze actie en verzamelden goederen bij het eigen kerkgebouw, die daarna naar Rijswijk werden gebracht.

Benefietacties

Zoals al vermeld riepen de Nederlandse bisschoppen aan het begin van de Veertigdagentijd de parochies op om in het weekend van 6 maart te collecteren voor Oekraïne. Veel parochies hebben daaraan gehoor gegeven en ook daarna nog extra collectes gehouden voor dit doel. Soms verdubbelde de parochie (b.v. de H. Franciscusparochie in Veghel) of de PCI de opbrengst. De parochie H. Elisabeth (Grave e.o.) stelde de hele Vastenactie 2022 in het teken van de hulp aan Oekraïners in nood en liet deze actie zelfs doorlopen tot Tweede Pinksterdag.

Een beproefd middel om geld in te zamelen is het houden van een benefietconcert. Van Naaldwijk (met het Haags Oeral Kozakkenkoor) tot Nijmegen (met een zangavond met de cantorij van de Ontmoetingskerk, waarvoor ook verzoeknummers konden worden ingediend) vonden benefietconcerten plaats. In Hoek van Holland werd op 19 maart zelfs een twaalf uur durende concertmarathon gehouden.

Palliam, het bezinningscentrum van de parochie Sint Maarten in Noordwijk, bracht een solidariteitsbandje uit: ‘Een voor Oekraïne’. Voor zeven euro kan iedereen een setje bestellen, bestaande uit twee touwtjes (geel en blauw) en een sluiting. Met deze omarmband kunnen de dragers laten zien, dat zij solidair zijn met de slachtoffers en de oorlog veroordelen. Niet zulke handige mensen kunnen een kant-en-klaar variant bestellen: <https://www.palliam.nl/programma/de-solidariteitsband-een-voor-oekraïne> De netto-opbrengst is bestemd voor noodhulp. De parochiekern Titus Brandsma in Den Haag-Zuid verkoopt zelf gemaakte onderzetteren en buttons voor dit doel.

Woonruimte

Toen de vluchtelingenstroom naar Nederland op gang kwam, was er een gebrek aan woonruimte. In de 25 veiligheidsregio's werden grootschalige locaties gezocht en ingericht. Daarnaast boden particulieren woonruimte aan, b.v. via takecarebnb. Gastvrijheid bieden als een spontaan gebaar is lovenswaardig en een gezin opnemen in het eigen huishouden kan goed in noodsituaties en voor een korte termijn, maar vraagt op de lange termijn toch om een aantal materiële voorwaarden.

Gaven voor vluchtelingen tijdens de chrismanis 2022
[Fotograaf: Peter Mulken]

Niet alleen om het zelf uit te kunnen houden, maar ook om recht te doen aan de menselijke waardigheid van de gasten. Denk b.v. aan een eigen woonkamer, toilet en badkamer. Niet alle woonhuizen zijn daarvoor geschikt noch alle kerkelijke gebouwen. Toch bleek de oproep aan de kerken om gebouwen ter beschikking te stellen niet aan dovemansoren gericht. Het katholieke missiehuis Emmaus in Helvoirt maakte half maart een van de drie vleugels van het complex vrij voor noodopvang, in ieder geval voor een half jaar. Gedurende zes maanden reserveert Emmaus een van haar drie vleugels exclusief voor noodopvang. De beide andere vleugels blijven beschikbaar voor reguliere gasten. De Oekraïense families, veelal moeders met kinderen, kregen een vier persoons familiekamer aangeboden, met eigen douche en toilet. In totaal kunnen hier 100 vluchtelingen worden gehuisvest. Ook meerdere kloosters vangen vluchtelingen op, zoals de abdijen van Koningshoeve en Berne en de dominicanen in Zwolle. Leegstaande kerkgebouwen zijn niet zo geschikt voor bewoning en missen de noodzakelijke toilet- en wasgelegenheden. Wel hebben alleen al in het bisdom Rotterdam zeker tien parochiekernen woonruimte beschikbaar gesteld in een pastorie of ander gebouw van de parochie (o.m. in Berkel en Rodenrijs, Noordwijk, Nieuwveen, Roelofarendsveen, Hoek van Holland en Zoetermeer). Dat zal elders ongetwijfeld ook

gebeurd zijn.. Vaak moest die woonruimte nog snel worden opgeknapt, voordat die kon worden betrokken. Dat varieerde van een extra schilder- en schoonmaakbeurt tot de aanleg van een natte cel en de inbouw van een keuken.

Onthaal en opvang

In sommige gemeenten hebben de gezamenlijke kerken alle Oekraïense vluchtelingen een welkomstbrief of -pakket gegeven, met onder meer informatie over de lokale kerkdiensten, of gezorgd voor een paasgroet. Op

veel plekken zetten parochianen zich in als gastheren en -vrouwen in de opvanglocaties. Gemeenten hebben het voortouw bij de organisatie van de opvang, maar waar kerken witte plekken zien, springen zij daarop in. In Hillegom worden enige keren per week activiteiten georganiseerd voor de kinderen, die nog niet naar de basisschool kunnen gaan. En passant biedt dit initiatief ook een ontmoetingsplek voor de moeders. Ook elders worden ontmoetings- en ontspanningsactiviteiten georganiseerd, waaronder maaltijden. Op initiatief van de Ionagroep Utrechtse Heuvelrug is de Raad van Kerken Doorn gestart met een inloopactiviteit voor Oekraïense vluchtelingen. Sinds begin mei worden 100 vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen in het voormalig BNMO-woonoord, voorheen een plek voor veteranen en diensslachtoffers. Daarnaast zijn er Oekraïners ondergebracht bij particulieren. De burgerlijke overheid heeft wel oog voor de materiële aspecten van de opvang en ontspanning, maar gaat volstrekt voorbij aan de religieuze beleving en behoeften van de Oekraïners. Een stiltecentrum in het woonoord lijkt voorlopig onhaalbaar. Daarom organiseert de Raad van Kerken sinds 9 mei een inloop op de maandag-, woensdag- en vrijdagmiddag in de rooms-katholieke Sint Maartenskerk. Naast onderlinge ontmoeting en een luisterend oor wil men gelegenheid bieden om een kaarsje te branden, te bidden

en/of stil te zijn bij een icoon. Samen met de protestantse kerk houdt de parochie Johannes XXIII in Beuningen elke dag open kerk voor de vluchtelingen die opgevangen worden in de nabijgelegen sporthal.

Bidden

In de eerste weken van de oorlog hebben parochies extra gebedsdiensten georganiseerd om te bidden voor vrede in Oekraïne of reeds geplande vastenvespers en meditatievieringen hiervoor gebruikt. In de Emmausparochie in Tilburg wordt nog elke zondag na het koffiedrinken de rozenkrans gebeden voor de vrede in Oekraïne en de wereld. Andere parochies hebben de speciale voorbede voor Oekraïne standaard opgenomen in de voorbeden van elke viering. Bidden voor mensen in nood is ook een vorm van diaconaal handelen.

Naarmate er meer vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland komen, wordt gezamenlijk bidden ook een vorm van ondersteuning en solidariteit. In de katholieke kerk van Beuningen heeft men op de wand met de gedachteniskruisjes ook een kruisje opgehangen voor alle slachtoffers van deze oorlog (in het Oekraïens).

Vieringen

Ongeveer zeventig procent van de Oekraïense bevolking noemt zichzelf christelijk. De meesten zijn lid van een van de Oekraïens Orthodoxe Kerken (patriarchaat van Kiev of patriarchaat van Moskou). Zo'n tien procent is lid van een kerk, die verbonden is met de Rooms-katholieke kerk. De Oekraïens Grieks-Katholieke kerk is daarvan de grootste. Al ruim tien jaar viert deze kerk wekelijks de eucharistie in de H. Bonifatiuskerk in Rijswijk en in de Aloysiuskerk in Utrecht. Daarnaast zijn er met enige regelmaat vieringen in Alkmaar, Eindhoven en Groningen. Deze vieringen worden steeds meer trepunten voor ontmoeting van Oekraïners. In een aantal plaatsen faciliteren vrijwilligers uit Nederlandse parochies het transport naar een viering in Rijswijk. In Nieuwerkerk aan den IJssel is na gesprekken met vluchtelingen uit Oekraïne

een speciale ruimte in het katholieke kerkgebouw met iconen en kaarsenstandaards ingericht voor gebed en ontmoeting met elkaar. In andere plaatsen heeft men rond het orthodoxe Paasfeest (24 april, een week na ons Pasen) de kerk open gesteld voor stil gebed.

Verbinding eucharistie en diaconie

In de chrismanis op 13 april in de kathedraal van Rotterdam droegen vertegenwoordigers van parochies, die betrokken zijn bij de opvang van vluchtelingen, tijdens het aandragen van de gaven voorwerpen mee in de offergang, die symbool stonden voor hun inzet. Na afloop nam diaken Iwan Osseweijer de producten mee naar de opvang van vluchtelingen in Hillegom om ze daar uit te delen. De collecte was bestemd voor de opvang van vluchtelingen in Oekraïne en Libanon en voorbeden werden ook uitgesproken door vluchtelingen uit Oekraïne en Syrië.

Extra financiering

PCI-en hebben ruim in de buidel getast om pastorieën te verbouwen of inloopen opvangactiviteiten te financieren. Niet elke parochie of PCI heeft daarvoor voldoende eigen middelen. In het bisdom Rotterdam heeft de Diocesane Caritasinstelling daarom een speciaal 'Fonds Rotterdam Oekraïne' ingesteld, waarop parochies en caritasinstellingen uit dit bisdom een beroep kunnen doen als de eigen middelen daarvoor ontoereikend zijn. Tot nu toe is een handvol aanvragen toegekend.

Cordaid is gestart met het Omzien naar Elkaar Fonds. Parochies en PCI-en kunnen hierop een beroep doen, als zij opvang in de eigen omgeving organiseren. Cordaid kan een bijdrage leveren tussen 2.500 en 5.000 euro. Zie <https://www.cordaid.org/nl/campagnes/noodhulp-oekraïne/onefonds>

Een gebrek aan financiën hoeft een parochie dus niet te belemmeren om zich te bekommeren om het lot van Oekraïense vluchtelingen in de eigen omgeving.